

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2402

av Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C)

Högre utbildning

Sammanfattning

Utbildning berikar både samhälle och individer. Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet, samtidigt som det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd. I dag går allt fler vidare till högre studier. Centerpartiet välkomnar att fler har tillgång till högre utbildning men det får inte ske på bekostnad av kvalitet. Om vi även fortsättningsvis ska vara ett land som bygger vår välfärd på kunskap där vi kan konkurrera internationellt och locka till oss internationella forskare måste det finnas en spets.

Grogrunden är grundskolan men kvalitén måste stärkas på utbildningarna genom bland annat mer lärarledd undervisning och stöd för elever som är i behov av det, en bättre koppling till arbetsmarknaden samt mer autonoma lärosäten i nära samverkan med näringslivet. Forskningen är i sin natur global och gränsöverskridande och Sveriges politik på området ska gynna densamma. Centerpartiets politik för högre utbildning, forskning och innovationer har målsättningen att idag och i framtiden skapa nytta, utveckling och välstånd i Sverige och för hela världen.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa mer lärarledd undervisning för att stärka den högre utbildningen när ekonomin så tillåter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för tryggare anställningsformer för forskare och att utarbeta tydliga karriärvägar för unga forskare och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det blir mer förtjänstfullt för forskare att gå mellan akademien och näringsliv och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att öka möjligheten för utländska lärosäten att etablera sig i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på nätbaserade lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka lärosätenas autonomi och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för lärosäten att ombilda sig till stiftelser och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att donationer till lärosäten från näringsliv och privatpersoner görs avdragsgilla och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att det ska finnas en mångfald och flexibilitet kring examinationsformer inom den högre utbildningen och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärosätena själva får bestämma hur icke-akademiska meriter ska jämföras med akademiska meriter vid exempelvis anställningar på högskolor och universitet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa speciella kompletteringsutbildningar för att ge nyanlända akademiker större möjligheter att komma in på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att koppla den högre utbildningen till arbetsmarknaden genom utökad praktik och ett utvecklat studentmedarbetarsystem och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja fribeloppet för bidragsdelen i CSN och helt slopa fribeloppet för lånedelen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för flexiblare terminssystem och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska antalet behörigheter vid ansökningar till högre utbildning och hindra det enskilda lärosätets möjlighet att sätta egna behörighetskrav så att en för eleven/studenten mer

transparent och rättssäker ansökningsprocess med fler vägar in till utbildning skapas, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till att fördelningen av resurser till lärosätena i större utsträckning fördelas efter kvalitet och regional samverkan och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur man kan skapa fler möjligheter till eftergymnasial utbildning för personer med intellektuell funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Centerpartiet har tillsammans med Alliansen gjort stora satsningar på forskning men en grundutbildning av hög kvalitet är en förutsättning. Det är grogrunden. Till att börja med krävs en väl fungerande grund- och gymnasieskola. Studenterna måste vara förberedda och läraryrkets status måste höjas så att det blir mer attraktivt att forska och undervisa. För att förbättra utbildningen och höja kvalitén vill Centerpartiet att det bland annat införs mer lärarledd undervisning. Endast hälften av studenterna har idag lärarledd undervisning i mer än nio timmar per vecka, enligt TCO.

Säkerheten kring anställningar för forskare måste också förbättras. Idag försvinner många färdiga doktorander från akademien eftersom inga anställningar finns att tillgå. Att söka externa anslag blir för vissa ett heltidsjobb. Projekt bör därför vara mer långsiktiga och i högre grad implementeras i grundverksamheten så att fler får trygga anställningar och forskningen blir mer långsiktigt hållbar. En större säkerhet kring anställningen skulle även kunna locka fler internationella forskare till de svenska universiteten. Det bör också göras större satsningar på tydliga karriärvägar för unga forskare.

Forskning och näringsliv bör i större utsträckning integreras och bli mer verklighetsnära. I USA har man under de senaste 40 åren analyserat de 100 viktigaste innovationerna varje år, och endast sex procent av de viktigaste innovationerna står akademien för. Istället var små forskningsintensiva företag samt enskilda uppfinnare och företagare en allt viktigare källa till innovationer. Det ska därför vara lättare och mer förtjänstfullt att gå från forskningsvärlden till näringslivet och vice versa. Det bör även vara meriterande för forskare och professorer att ha varit verksamma i näringslivet.

Centerpartiet tror att konkurrens ökar kvalitén och verkar för en mångfald av små och stora lärosäten i hela landet. Centerpartiet välkomnar även etableringen av internationella lärosäten samt fler privata initiativ. Regelverket kring etablering måste förenklas och samordnas bättre. Exempelvis så krävs det idag stora investeringar av lärosätet för att ens kvalificera sig för ett tillstånd. Investeringar, som är svåra att göra när det inte är säkert att tillstånd kommer att ges. Vidare vill Centerpartiet se en satsning på nätbaserade lärosäten. Det globala landskapet för högre utbildning förändras i snabb takt med användandet av ny teknik och nya former för undervisning. Sverige måste vara med och konkurrera globalt samtidigt som det ger fler möjlighet att studera. Det kan med fördel byggas upp via ett samarbete mellan ett antal av de befintliga svenska universiteten och högskolorna.

Lärosätena ska bli mer autonoma och mer makt måste flyttas från politikerna till professionen. Det är professionen som bäst känner till verksamheten och vad den behöver för att utvecklas. Vi behöver därför mer fristående lärosäten, likt stiftelser. För att stärka lärosätenas ekonomi och möjliggöra satsningar på verksamheten bör donationer göras avdragsgilla. Det bör också i större utsträckning finnas en mångfald och flexibilitet kring examinationsformer och det ska vara upp till lärosätena själva att bestämma hur icke-akademiska meriter ska jämföras med akademiska meriter vid exempelvis anställningar på högskolor och universitet. Professionen vet bäst vilken kompetens de efterfrågar.

Centerpartiet ser ett stort behov av snabbare validering av utländsk kompetens. Detta kan bland annat ske genom bättre information på digitala medier och genom att i högre grad involvera universitet och högskolor. I den mån det handlar om yrken som kräver legitimationer behöver också handläggningen av sådana ske snabbare än i dag. Möjligheten att använda EU:s gemensamma regelverk som standard för validering av utländska sjukvårdsutbildningar bör undersökas. Liknande metoder behöver också utarbetas för att bättre validera andra eftergymnasiala utbildningar än de på universitetsnivå. Parallellt med att valideringen görs fordras också tät kontakt med arbetsgivare och arbetsmarknad. Det viktiga med valideringen är att klarlägga vad en människa kan och behärskar, inte att på detaljnivå undersöka skillnaderna mellan svenska och utländska universitets- och högskolekurser.

För att fler ska finna ett jobb måste högskoleutbildningarnas konkurrenskraft stärkas och utbildningarna bli mer relevanta för arbetsmarknaden. Samverkan med arbetsmarknad och samhälle måste därför stärkas bland annat genom att koppla

utbildning närmare arbetsmarknaden, betona det entreprenöriella lärandet, utveckla studentmedarbetarsystemet, en utökad praktik och en förstärkt roll för studievägledaren. Centerpartiet ser det därför som naturligt att fribeloppet för bidragsdelen i CSN höjs och helt slopas för lånedelen. Vidare vill Centerpartiet undersöka möjligheterna att öka genomströmningen genom ett mer flexibelt terminssystem så att fler tidigare kommer ut på arbetsmarknaden. Frånvaron på arbetsmarknaden leder till både uteblivna inkomster för studenten och stora kostnader för samhället.

Det är viktigt att lärosäten får möjlighet att profilera sig utifrån lokala och regionala förutsättningar. Samtidigt ska behörighetskraven till lärosätena vara desamma. Det ska vara enkelt för eleven att söka skola. Idag finns 17 olika behörighetsgrupper, varje enskild behörighetsgrupp kan sedan vara uppdelad i ytterligare behörighetskrav ställda av det enskilda lärosätet. Detta resulterar i att elever måste, när de väljer till gymnasiet, veta vad och var de vill läsa sin eftergymnasiala utbildning så att de läser rätt kurser. Vidare leder det till att lärosätena skickar notan till kommunerna när elever, när de bestämt sig var de vill studera, inser att de måste läsa in kurser på komvux. Det är resurser som skulle kunna användas bättre. Centerpartiet vill därför minska antalet behörighetsgrupper och hindra det enskilda lärosätet att sätta egna behörighetskrav. Det får emellertid inte vara på bekostnad av lärosätenas möjlighet att profilera sig men profileringen ska inte ske genom exkluderande behörighetskrav utan genom en bra och attraktiv utbildning. Det ska inte heller leda till sänkta krav. Det borde t.o.m. vara möjligt att höja kraven för vissa behörighetsgrupper. Målet är en mer transparent och rättssäker ansökningsprocess där det är tydligt för studenten vad som krävs.

Resursfördelningssystemet till lärosätena måste utvecklas och fokusera mer på kvalitet än antalet elever. Centerpartiet vill därför ha ett system som i högre grad ser till lärosätets samverkan med det omgivande samhället och hur det nyttjar de regionala förutsättningarna, liksom koppling till den regionala arbetsmarknaden och spjutspetsföretag. Centerpartiet vill verka för att fördelningen av resurser till lärosätena i större utsträckning fördelas efter kvalitet och regional samverkan.

För de personer som gått i särskolan saknas alternativ. För den som vill studera finns enstaka kurser vid kommunens särskilda utbildning för vuxna eller folkhögskola. Universitet och högskolor erbjuder i dagsläget inga anpassade utbildningar. En del av problematiken är ersättningen. Särskoleelever som går vidare till högskola har inte rätt till studiemedel eftersom studietakten är långsammare än på andra utbildningar och de därför inte skulle ta det antal poäng som krävs. Samtidigt förlorar den som studerar på

högskola rätten till aktivitetsersättning. Dessa elever hamnar i ett moment 22 som är oacceptabelt. Aktivitetsersättning utgör den största inkomstkällan för många som har gått i särskola och förlorar personen det stödet blir det givetvis svårt att studera vidare. En annan del av problemet är att utbildningarna inte är anpassade efter studenternas förutsättningar utan är utformad efter studenter som gått den vanliga gymnasieskolan. Centerpartiet ser därför ett behov av att utreda hur man kan skapa fler möjligheter till eftergymnasial utbildning för personer med intellektuell funktionsnedsättning

Ulrika Carlsson i Skövde (C)

Fredrik Christensson (C)

Per Lodenius (C)